

Posudek diplomové práce Věry Laštovičkové, Architekt Bernhard Grueber (1806-1882)

Moderní česká společnost svým architektům prokazovala málo vděku. Je známou skutečností, jak trpkému závěru dospěla kariéra takových osobností, jako byl Ignác Ullmann, Josef Zítek, Josef Schulz, ale také Jan Kotěra, Josef Plečnik nebo Antonín Engel, čímž seznam uražených a ponížených zdaleka není vyčerpán. Zcela zvláštní místo v této řadě zaujímá Bernhard Grueber. Byl povolán do Prahy z Bavorska, aby pomohl uskutečnit romantickou „modernizaci“ zdejší architektury. Kromě toho, že dvacet let vedl architektonickou školu na pražské Akademii, stal s zakladatelem vědecké historiografie architektury v Čechách, vedl či alespoň navrhoval rekonstrukci řady památek podle poměrně vyspělých zásad a zanechal po sobě úctyhodné, originální architektonické dílo. Přesto byl jeho odchod z Čech vynucen šovinistickými útoky a nacionalistickými předsudky byla do nedávné doby opředená i interpretace jeho tvorby.

Nelze se příliš divit, že si studentka dějin umění Věra Laštovičková zvolila jako téma diplomové práce právě jeho osobnost a dílo. Přijala tak výzvu, aby předvedla svou badatelskou akribii, ale zároveň vtiskla své práci étos, jaký přináší rozměr historického zadostiučinění.

Tento úběžník diplomové práce je zřejmý už z úvodních partií o recepci a dosavadním historickém zpracování architektova díla. Na ně navazuje kapitola o Grueberových východiscích v idejích německé romantiky, jakož o kořenech jeho tvorby v mnichovském kulturním prostředí ludoviciánské éry. Dále diplomantka líčí okolnosti, jež provázely povolání bavorského architekta do Prahy a jeho působení na Akademii. Stěžejní část práce je věnována rozboru Grueberovy architektonické tvorby. Rozsáhlé dílo autorka člení dle objednavatelů či iniciátorů staveb (Společnost vlasteneckých přátel umění, šlechtičtí stavebníci, atd.), případně dle stavebních a architektonických typů (veřejné stavby, zámky, hrobky). Zvláštní pozornost věnuje umělcově aktivitě na poli restaurování památek. V závěrečných partiích charakterizuje Grueberův osobní styl a syntetizuje své poznatky.

První, zcela nepřehlédnutelnou kvalitou předložené studie je její důkladnost a zevrubnost. Autorka vedle nejméně třinácti pražských fondů pracovala v archivech v Mnichově, Řezně, Ambergu, Děčíně, Žitenicích, Třeboni a Zámrsku. Prostudovala úctyhodné kvantum dobových periodik. Přestože Grueberovo teoretické a umělecko-historické dílo nebylo tématem práce, pročtla stovky stran jeho knih a článků. Neméně impozantní je i její orientace v sekundární literatuře. Aniž bych chtěl přeceňovat kvantitativní ukazatele, 643 odkazů na prameny a literaturu považuji v tomto případě za indikátor kvality.

Na základě širokého archivního výzkumu Věra Laštovičková sestavila poměrně vyčerpávající zprávu o Grueberových projektech a realizacích. Značně rozšířila katalog jeho známých prací, ale také vnesla světlo do složitých otázek

autorství řady důležitých staveb (sychrovský zámek, kostel v Turnově, první pražské nábřeží, Thunovský palác v Praze). Oproti starším interpretacím, líčícím Gruebera jako dogmatického neogotika, ukázala nejen mnohem širší zakotvení jeho historické recepce, ale především „moderní“, syntetickou povahu jeho přístupu. Podobně vyvrátila tradované mýty o „ničiteli českých památek“ a vyzdvihla jeho pietní památkářskou metodu, upřednostňující konzervaci před puristickým restaurováním. Přijmout lze i její výklad Grueberova osobního stylu, který vyvozuje z formální analýzy jeho děl a ze srovnání s tvorbou současníků: jeho charakteristickým rysem je úsilí o vyváženou artikulaci tvaru, zdůrazňující úlohu rytmu a principy hierarchie či gradace. V neposlední řadě je nutno vyzdvihnout výstižný rozbor kulturně historické situace, dotýkající se jak interakce Praha – Mnichov, tak německého umělce a většinové české společnosti.

Práce Věry Laštovičkové se nerodila lehce a nevznikla v krátkém čase. Autorka jí věnovala nejméně tři roky intenzivní práce, jak usuzuji z naší vzájemné korespondence. Na konci tohoto úsilí je profesionální umělecko-historická studie, již lze sotva vytknout školácké chyby. Má jasnou, logickou strukturu a pevnou argumentační linii. Kvantum shromážděných fakt, dat a pozorování je velkolepé, čtenář v něm však nebloudí, nýbrž postupně se mu dostává odpovědi na položené otázky. Práce spojuje minuciózní historickou analýzu se syntetickým pohledem: Grueber se pohybuje v historickém kontextu, ale ani on se v něm neztrácí, nýbrž zůstává osou historického vyprávění. Ocenit je nutno vyváženost použitých metodických přístupů a také živý jazyk výkladů.

Připomínky, které jsem měl ještě k nedávné pracovní verzi diplomové práce, autorka vesměs již vyslyšela. Ty trvající nepovažuji za příliš závažné a diplomantka i komise je může chápat spíše jako mé uvažování o předloženém výsledku. Nemohu se zcela zbavit dojmu, že strukturování tvorby dle objednavatelů je poněkud schematické a komplikuje čtenáři vnímat vývoj díla i dynamiku Grueberových osudů. Právě tak rozpuštění biografie ve výkladech o tvorbě podle mého názoru neprospívá literární stavbě práce. Kromě toho bych doporučil přesvědčivěji vyargumentovat některá připsání (Orlík) a vrátit do studie vynechanou kapitolu o mylných atribucích. Odsunutí analýzy osobního stylu do výsledného „exkursu“ toto téma možná příliš marginalizuje.

Dílejší připomínky nic nemění na faktu, že práci považuji za vynikající a navrhuji klasifikaci „výborně“.

Prof. dr. Jindřich Vybíral, CSc.

